

Yttrande kring *Ökad och rättvis tillgång till data – kompletterande bestämmelser till EU:s dataförordning SOU 2025:118*

Sammanfattning

SKR styrker utredningens förslag till kompletterande bestämmelser, dvs de förslag till kompletteringar av svensk lagstiftning för att möta dataförordningens krav på:

- ansvarig nationell myndighet
- sanktionsbestämmelser vid överträdelser av förordningen, och
- nationell tvistlösning.

Uppdraget har också omfattat att föreslå åtgärder för att säkerställa att offentliga organ kan ta emot data under ”exceptionella omständigheter”.

SKR vill framhålla att delar av utredningens förslag kan komma att påverkas av EUs Digitala Omnibus, dvs de förslag till omfattande konsolideringar, förenklingar och ändringar i de datarelaterade lagstiftningarna, som kommissionen presenterade 19 nov 2025. I förslagen, som sannolikt beslutas andra halvan av 2026, kommer ett flertal förordningar att ändras, bl.a. GDPR, dataförordningen, dataförvaltningsförordningen och Öppna datadirektivet. Därtill påverkas en handfull andra förordningar vilket kan komma att innebära förändrade förutsättningar även på nationell nivå. Omnibus föreslår också förändringar kring hantering av data vid ”exceptionella omständigheter”, vilket i praktiken påverkar artikel 15 i dataförordningen, vilket i sin tur påverkar utredningens analys i kapitel 7.

Eftersom Omnibus inte är slutförhandlad och beslutad ännu, så är SKRs huvudsakliga rekommendation att regeringen analyserar Omnibus påverkan på utredningens förslag innan de går vidare till eventuell proposition. SKRs bedömning är emellertid att majoriteten av utredningens förslag inte kommer att påverkas av Omnibus. Nedan synpunkter utgår från aktuellt

läge utan hänsyn till de förslag som kommissionen har lagt efter att utredningen överlämnats till regeringen.

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

1 Författningsförslag

Författningsförslagen rör de statliga myndigheternas ansvar för de områden som dataakten beskriver:

- Post- och telestyrelsen föreslås som behörig myndighet med ansvar för bl.a.
 - Kompetensspridning
 - Hantering av klagomål
 - Kompletterande analyser rörande tillämpning
 - Koordinera samverkan nationellt och gentemot EU
 - Certifiering av tvistlösningsorgan

SKR har inga invändningar mot rekommendationerna författningsförslaget och hur staten väljer att fördela ansvar.

4.3.1 Val av begrepp och reglering av uppgifter och befogenheter

Utredningen resonerar kring dataaktens definition av tillsyn, enligt artikel 37, och fokuserar på uttolkningen av ”oversight och enforcement”. Men samma artikel ger också varje EU-land ett ansvar att utse en behörig myndighet för ”application and enforcement”. När utredningen fokuserar på *kompetensspridning* och *tillsyn* så förlorar den samtidigt en del av den mer proaktiva innebörden, dvs att stimulera användningen av dataakten för nationell och europisk datadriven utveckling. SKR önskar att den behöriga myndigheten får ett uttryckligt uppdrag för implementering av de genomförandeakter som dataakten hänvisar till i skäl 114.¹

5.4.2 Förelägganden ska kunna förenas med vite

Utredningen skriver ”Det antas generellt att en statlig myndighet i de flesta fall kommer att följa den behöriga myndighetens uppmaning på frivillig

¹ (114) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter med avseende på antagandet av gemensamma specifikationer för att säkerställa interoperabiliteten för data, för datadelningsmekanismer och tjänster, samt för gemensamma europeiska dataområden, gemensamma specifikationer för interoperabla databehandlingstjänster, och gemensamma specifikationer för smarta kontrakt. Genomförandebefogenheter bör även tilldelas kommissionen med avseende på att offentliggöra hänvisningar till harmoniserade standarder och gemensamma specifikationer för interoperabla databehandlingstjänster i ett centralt unionsregister över standarder för interoperabla databehandlingstjänster. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011(39). (EU) 2023/2854

väg och att förelägganden därför endast undantagsvis behöver förenas med vite.” Motiveringen är att myndigheter sällan kommer att agera i egenskap av företag, dvs. i ”privaträttslig kapacitet”. SKR efterlyser inte ett behov av att staten ska begära viten av staten (vilket inte stöds i lagen) men hade gärna sett ett utökad resonemang kring varför denna situation sannolikt inte kan uppstå, och hur detta relaterar till kommuner och regioner. Viktigt att betänka är också de kommande möjligheterna för offentliga organisationer att avgiftsfinansiera datauttag.

7.5.1 Exceptionellt behov av data för att hantera ett allmänt nödläge

Utredningen beskriver oklarheterna kring de svenska möjligheterna kring att utlysa ett allmänt nödläge (s. 187ff). ” En generell möjlighet att utlysa nödläge saknas alltså i Sverige. Vår bedömning är dock att mycket talar för att ett allmänt nödläge kan anses råda enligt förordningen även om det enbart har fastställts eller utlysts. Eftersom det saknas stöd för att utlysa nödlägen i Sverige är det utifrån svenska förhållanden möjligheten att fastställa ett allmänt nödläge som kvarstår. /---) Enligt vår uppfattning vore det emellertid inte lämpligt att införa en möjlighet att utlysa allmänna nödlägen mot bakgrund av dataförordningen”. SKR instämmer med utredningens resonemang men ser ett tydligt behov av konkret vägledning i händelse av att en part ska hämta eller utlämna data på grundval av nödläge.

Sveriges Kommuner och Regioner

Palle Lundberg, Vd

Ola Odebäck chef avdelningen för ekonomi och styrning